

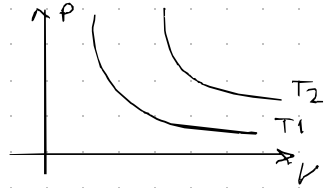
3.2 PLINSKI ZAKONI

- 3 eksperimentalna zakona

Boyle - Mariotteov zakon (izotermna pramena)

$$pV = nRT \quad \text{w izotermnim pojavama} \quad T = \text{konst.}$$

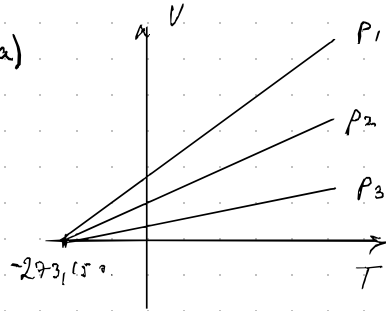
$$\Rightarrow pV = \text{konst.}$$

Guy - Lussaceov zakon (izobarna pramena)

$$p = \text{konst.}$$

$$pV = nRT \rightarrow \frac{V}{T} = \frac{nR}{p} \rightarrow \frac{V}{T} = \text{konst.}$$

Charlesov zakon (izokorna)

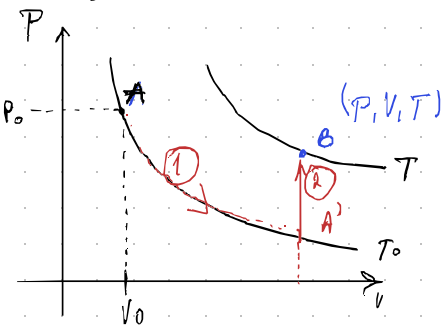
$$V = \text{konst.} \rightarrow \frac{V}{nR} = \frac{T}{p} \rightarrow \frac{p}{T} = \text{konst.}$$

→ Jednazična stanja idealnog plina:

$$p_0 = 101325 \text{ Pa} \quad T_0 = 273,15 \text{ K}$$

$$\boxed{\frac{pV}{T} = \frac{p_0 V_0}{T}}$$

Primer:

A → B

A → A'

$$p_0 V_0 = p_{A'} \cdot V$$

$$\rightarrow p_{A'} = \frac{p_0 V_0}{V}$$

A' → B

$$\frac{p_{A'}}{T_0} = \frac{p}{T} \rightarrow p_{A'} = \frac{p T_0}{T}$$

$$\frac{p_{T_0}}{T} = \frac{p_0 V_0}{V} \rightarrow \boxed{\frac{pV}{T} = \frac{p_0 V_0}{T}}$$

Avogadorov zakon - jednaki volumen svih plinova pri istom tlaku i temperaturi imaju jednak broj čestica [mol]

Br čestica → povezan s brojem molova ⇒ $N = n \cdot N_A$

N_A - Avogadorova plimska konstanta = $6,02 \times 10^{23} / \text{mol}$

V_{m0} - molarni volumen → s.u. $V = 22,4 \times 10^{-3} \text{ m}^3 / \text{mol}$

univerzalna plimska konst.

$$R = \frac{p_0 V_{m0}}{T_0} = 8,314 \frac{\text{J}}{\text{mol K}}$$

$$pV = \frac{p_0 V_0}{T_0} \cdot T$$

$$\frac{V}{N} = \frac{V_{m0}}{N_A} \rightarrow \frac{V}{n} = V_{m0}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{V}{n} = V_{m0} \\ \Rightarrow pV = \left(\frac{p_0 V_{m0}}{T_0} \right) n \cdot T \end{array} \right. \rightarrow \boxed{pV = nRT}$$

Boltzmannova konstanta

$$k_B = \frac{R}{N_A} = 1,38 \times 10^{-23} \text{ J/K} \rightarrow \boxed{pV = N k_B T}$$

Toplinški kapacitet i kalorimetrija

Toplinški kapacitet: koliko topline dovesti da se temp. promijeni za 1 K? →

$$C_T = \frac{\Delta Q}{\Delta t}$$

Specifični toplinski kapacitet $c = \frac{C_T}{m} = \frac{1}{m} \cdot \frac{\Delta Q}{\Delta t}$

$$\rightarrow \Delta Q = mc\Delta T$$

$$n = \frac{m}{M}$$

$$C_M = \frac{C_T}{n} = \left(\frac{C_T}{m} \right) \cdot M$$

Molarni toplinski kapacitet: $C_M = \frac{C_T}{n} = M \cdot c$

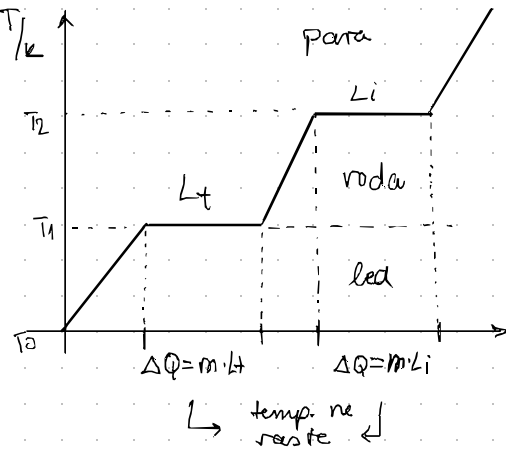
Fazni prijelazi (promjene ag. stanja)

FAZA: tekuća, plinovita, ne može biti više faza u istom ag. stanju

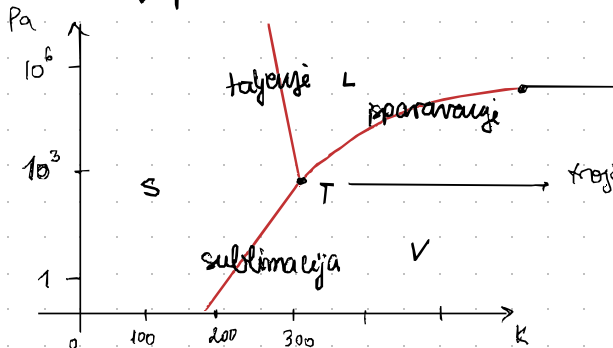
→ ako prilikom zagrijavanja dolazi do promjene faze, dovedena energija (toplina) se troši na promjenu kem. veza ili međudjelovanja

→ ne dolazi do promjene E_k !

→ pretvaranjem vode u led, energija se OSLOBAĐA → grije se okolni zrak

Fazni dijagrami:

trojna točka: $P = 610,620 \text{ Pa}$

$T = 273,16 \text{ K}$

Jednaciha stanja realnog plina

Idealni plinovi: $pV = nRT$

Za realne plinove uvede se dvije najvažnije popravke

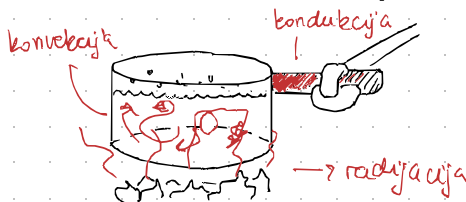
1) $V \rightarrow V - nb_w$ (učinak smanjenja volumena zbog volumena molekula)

2) $p \rightarrow p + \frac{n^2 a_w}{V^2}$ (učinak porasta tlaka zbog privlačnih sila između mol. plina)

\Rightarrow van der Waalsova jednačina:
$$\left(p + \frac{n^2 a_w}{V^2}\right)(V - nb_w) = nRT$$

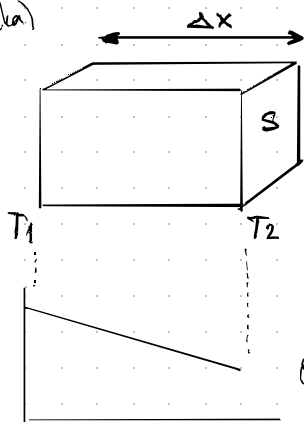
PRIJENOS TOPLINE (kao što u termodinamici liči drugo)

- I. vodjenje (kondukcija)
- II. strujanje (konvekcija)
- III. zračenje (radijacija)

\rightarrow vodjenjem (kondukcijom)

(mika)

$Q = -\lambda \frac{\Delta T}{\Delta x} \cdot S \cdot t$

λ - koeficijent toplinske vodljivosti $\lambda \left[\frac{W}{mK} \right]$

$\Phi_v = \frac{Q}{t}$

toplinski tok vodjenja

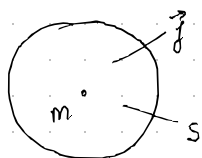
$\Phi_v = -\lambda \frac{\Delta T}{\Delta x} \cdot S$

$g_v = \frac{\Phi_v}{S}$

gustoća toplinskog toka

$\Phi_v = \frac{Q}{t} = -\lambda \frac{\Delta T}{\Delta x} \cdot S = \frac{\Delta T}{R} \rightarrow R = \frac{\Delta x}{\lambda S}$

$R_{tot} = \sum \frac{\Delta x_i}{\lambda_i S_i}$

$-\frac{dm}{dt} = \vec{S} \cdot \vec{j}$

$v = \frac{dx}{dt} \rightarrow dx = v \cdot dt$

$\rho = \frac{dm}{dV} \cdot m = \rho \cdot V = \rho \cdot S \cdot dx$

$\Rightarrow -\frac{\rho \cdot S \cdot v \cdot dt}{dx} = \vec{S} \cdot \vec{j} \Rightarrow \rho \cdot v = \vec{j}$

* Slični se:

$\nabla \vec{E} = \frac{\rho}{\epsilon_0} \rightarrow E = \frac{\sigma}{\epsilon_0} \rightarrow -\sigma = \rho \cdot v \cdot dt$

$E = -\int v dt \cdot \frac{1}{\epsilon_0} \rightarrow \nabla \left(-\int v dt \cdot \frac{1}{\epsilon_0} \right) = \frac{\rho}{\epsilon_0}$

poверхностная плотность заряда

$\rho_f = \frac{dq}{dV}$

$\Rightarrow -\nabla \int v dt = \rho \cdot \frac{d}{dt} \rightarrow \nabla |f \vec{v}| = -\frac{\partial \rho}{\partial t}$

jednaciha kontinuiteta (dif. oblika)

$\nabla \cdot \vec{f} \cdot dt = -\frac{dq}{ds} \Rightarrow \frac{dq}{dt} + \int \vec{f} \cdot d\vec{s} = 0$

$\frac{dq}{dt} + \int \nabla \cdot \vec{f} \cdot dV = 0 \rightarrow \frac{d\rho}{dt} + \int \nabla \cdot \vec{f} = 0$

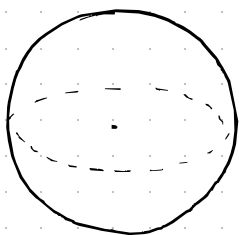
jednaciha kontinuiteta (integralna)

standardno: $\frac{dq}{ds} + \int \vec{f} \cdot d\vec{s} = 0$

općenito tok gledamo kao struju: $I = -\vec{S} \cdot \vec{j} = \frac{dq}{dt} \quad \frac{dm}{dt} = -\vec{S} \cdot \vec{j}$

TOK KROZ POVRŠINU KUGLE (Sferna simetrija)

$$S = 4r^2\pi$$

$$\dot{Q}_{\text{cond}} = \frac{Q}{t} = -\lambda \frac{\Delta T}{\Delta x} S = \lambda \cdot 4r^2\pi \frac{\Delta T}{\Delta x} dr$$

$$\frac{Q}{t} = -\lambda 4r^2\pi \frac{\partial T}{\partial r} \quad / \cdot \frac{dr}{r^2}$$

$$\dot{Q} \cdot \frac{dr}{r^2} = -\lambda 4\pi dr dT / S$$

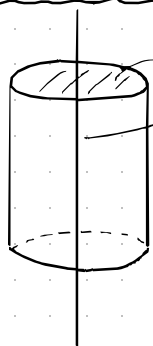
$$\dot{Q} \cdot \left(-\frac{1}{r}\right) \Big|_{r_1}^{r_2} = -4\pi\lambda \int dT \Rightarrow \dot{Q} = -4\pi\lambda \cdot \frac{T_2 - T_1}{\frac{1}{r_1} - \frac{1}{r_2}}$$

$$\dot{Q} = \frac{Q}{t} = -4\pi\lambda (T_2 - T_1) \cdot \frac{1}{\frac{r_2 - r_1}{r_2 r_1} \Delta r} \Rightarrow \boxed{\frac{Q}{t} = -4\pi\lambda r_2 r_1 \cdot \frac{\Delta T}{\Delta r}}$$

→ ako je jako tanka šifika: $\Delta r \ll r_1 \approx r_2 \rightarrow r_1 r_2 \approx r^2 \quad \dot{Q} = -\lambda \cdot 4\pi r^2 \cdot \frac{\Delta T}{\Delta r}$

$$\boxed{\dot{Q} = -\lambda \cdot S \cdot \frac{\Delta T}{\Delta r}}$$

TOK KROZ POVRŠINU CILINDRA (cilindrična simetrija)

* nema toka kroz leze

upr isto gipč po sredini tako da samo kroz plast zači

$$S = 2r\pi \cdot L$$

$$\dot{Q} = -\lambda \frac{\Delta T}{\Delta x} \cdot S = -\lambda \cdot 2r\pi \cdot L \frac{\Delta T}{\Delta x} dr$$

$$\dot{Q} = -\lambda \cdot 2r\pi \cdot L \cdot \frac{\partial T}{\partial r}$$

$$\dot{Q} \cdot \frac{dr}{r} = -\lambda \cdot 2\pi \cdot L \cdot dT / S$$

$$\dot{Q} \cdot \ln(r) \Big|_{r_1}^{r_2} = -\lambda 2\pi L (T_2 - T_1)$$

$$\dot{Q} \cdot \ln\left(\frac{r_2}{r_1}\right) = -\lambda 2\pi L \Delta T$$

$$\dot{Q} = -2\pi\lambda \cdot L \cdot \Delta T \cdot \frac{1}{\ln\left(\frac{r_2}{r_1}\right)}$$

$$\Rightarrow \dot{Q} = -2\pi\lambda L \cdot \Delta T \cdot \frac{1}{\frac{r_2}{r_1}}$$

$$\boxed{\dot{Q} = -\lambda 2\pi L \cdot \frac{\Delta T}{\Delta r} \cdot r_1}$$

$$r_2 \approx r_1 \quad \text{if } \ln(1+x) \approx x \text{ za } |x| \ll 1 \quad \Delta x$$

$$\frac{r_2}{r_1} = 1+x \Rightarrow \frac{r_2}{r_1} - 1 = x = \frac{r_2 - r_1}{r_1}$$

→ prijenos topline strujanjem (konvekcija)

* difuzija topline

Newtonov zakon konvekcije: $q_c = h_c (T_p - T_f)$

$\Phi = S \cdot q$ gustoća toplinskog toka → $\Phi = S \cdot h_{conv} \cdot \Delta T = \frac{\Delta T}{R_{conv}} \Rightarrow R_{conv} = \frac{1}{h_c S}$

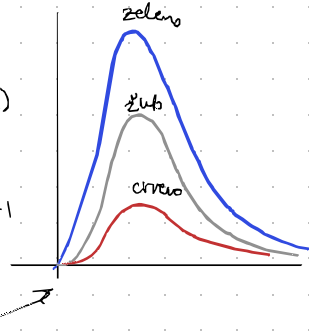
→ prijenos topline zračenjem (radijacija)

- EM zračenje * posebnom dno

→ izvodi se iz OM (Planckov zakon, kvantizacija zračenja)

I - intenzitet, gustoća toka em. ($\frac{W}{m^2}$) \leadsto analogno q

$$I = \int_0^\infty f(\lambda, T) d\lambda \rightarrow f(\lambda, T) = \frac{2\pi \hbar c^2}{\lambda^5} \left(\exp\left(\frac{\hbar c}{\lambda kT}\right) - 1 \right)^{-1}$$

Stefan Boltzmannov zakon: $I = \sigma T^4$

$\sigma = 5.67 \times 10^{-8} W/m^2 K^4$ (konstanta)

⇒ prijenos topline zračenjem: $P = \sigma S (T_1^4 - T_2^4)$

Toplinsko zračenje, termička ravnoteža, crno tijelo

! tijela nisu u kontaktu i u vakuumu je

Termička ravnoteža → svako tijelo emitira toliko transmituira, apsorbuira i reflektira

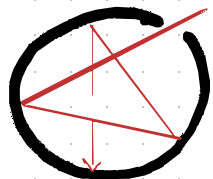
ukupni upadni tok: $\Phi_{upadno} = \Phi_{apsorbirano} + \Phi_{transmitirano} + \Phi_{reflektirano}$

$$\rightarrow 1 = \alpha + \tau + \rho$$

$$\alpha + \tau + \rho = 1$$

$\rho = 0$ jer je apsorbuira crno tijelo

⇒ $\alpha = 1$ idealni apsorber (ne izlazi van ←)

Kirchoffov zakon - Za dva tijela u term. ravnoteži, mogu imati različite faktore apsorpcije (α) (različiti materijali)

→ omjer emisije i apsorpcije mora biti isti za sva tijela, i može ovisiti samo o λ i T

* spektralna gustoća emisije samo o λ i T

$$\frac{e(\lambda, T)_{\text{mat}}}{\alpha(\lambda, T)_{\text{mat}}} = f(\lambda, T)$$

faktor emisije, spektralna gustoća zračenja

* za crno tijelo $\alpha = 1 \Rightarrow f(\lambda, T) = e(\lambda, T)_{\text{mat}}$

$$\rightarrow I = \int_0^\infty e(\lambda, T)_{\text{mat}} d\lambda$$

→ crno tijelo je idealno za zračenje za neku temp jer

omjer $\frac{e(\lambda, T)_{\text{mat}}}{\alpha(\lambda, T)_{\text{mat}}}$ mora biti stalan; $\alpha \uparrow \Leftrightarrow e \uparrow$ i $\alpha \downarrow \Leftrightarrow e \downarrow$

* fizika nije trijglaon, nje jako litem zakon (onim žutog), općenito nas to neće tražiti